

Відношення означуваного до означення, без сумніву, є одним із найбільш розповсюджених синтагматичних відношень. Більшість мов мають єдиний спосіб вираження відношення між означуваним словом та означенням, і у більшості мов цей спосіб не розповсюджуються на відношення між суб'єктом і предикатом [2, с.39].

У нашому дослідженні ми спробували проаналізувати особливості перекладу артиклів на основі роману Джека Лондона «Біле Ікло». У більшості випадків неозначений чи означений артиклі не перекладаються з мови оригіналу на мову перекладу. Хоча в українській мові артиклі відсутні, значення, що передається за допомогою артиклів, в багатьох випадках може бути вираженим за допомогою особливих слів, які можна розглядати як еквіваленти артикля в українській мові. Відсутність формального невизначеного артикля, рівно як і визначеного артикля, не заважає скритій граматиці української мови виражати, причому досить експліцитно, універсальну категорію визначеності / невизначеності. Наприклад: *A vast silence reigned over the land. The and itself was a desolation, lifeless, without movement, so lone and cold that the spirit of in was not even that of sadness*[4, електронний ресурс]. / *Глибока, незмірна мовчанка панувала над краєм, а сам цей край був такий пустельний і непорушений, такий самотній і холодний, що від нього віяло навіть тугою*[5, електронний ресурс].

Виразниками визначеності / невизначеності в українській мові є вказівні та неозначені групи займенників, які здатні безпосередньо виражати категорію визначеності та невизначеності.

Так, вказівні займенники *той, цей, такий* тощо виділяють предмет, особу явище з-поміж інших споріднених. У цьому плані українська мова близька до неспорідненої англійської мови, де категорія визначеності виражається визначеним артиклем *the*, що в свою чергу походить від вказівного займенника *that*, що перекладається як „той”. Наприклад: *It was the Wild, the savage, frozen-hearted Northland Wild*[4, електронний ресурс]. / *То була пустеля, жорстока, льодосерда північна пустеля*[5, електронний ресурс].

Отже, аналіз доводить, що у більшості випадків артиклі не мають певного відтворення в українському перекладі, але з найбільш поширених випадків граматичного відображення артикля є вживання вказівних та неозначених займенників при перекладі означеного артикля та значення узагальнення і одиничної кількості при перекладі неозначеного займенника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Быков Виль. Джек Лондон. Саратов: Изд-во гос. ун-та, 1968. 284 с.
2. Гуренко Л.И. Неопределенный артикль – маркер единичной расчлененности значения существительного под. влиянием контекста // АКД. – Одесса, 2008. – 189с.
3. Латышев Л.К. Курс перевода (эквивалентность перевода и способы ее достижения). – М., 1981. – 194 с.
4. Jack London. White Fang. – <http://www.learnlibrary.com/white-fang/>
5. Джек Лондон. Біле Ікло. – http://read-online.in.ua/read/bile_iklo

Михайлюк Г.

Науковий керівник – Панченко В.В.

КОМПЕНСАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛЕКТИЗМІВ У РОМАНІ Д.Г.ЛОУРЕНСА “КОХАНЕЦЬ ЛЕДІ ЧАТТЕРЛЕЙ”

Одна з найважливіших перекладацьких проблем – збереження лексичних і стилістичних норм художніх творів. На це впливають, з одного боку, мовні норми оригіналу, які не завжди можуть бути відтворені в перекладі, а з іншого – розуміння та, власне інтерпретування тексту перекладачем.

Цінним для теорії та практики перекладу є існування кількох перекладів одного й того ж твору. Г. Кочур причину цього явища вбачає у багатоплановості, багатозначності оригіналу, що призводить до різного його сприйняття і, через це, інтерпретацій. Множинність перекладів здатна допомогти краще зрозуміти твір, знайти щось нове, близьке літературним традиціям мови перекладу. Багатоплановість змісту тексту та обумовлену цим множинність перекладів зазначали також П. Бех, Д. Коннолі, Т. Савельєва та інші.

Об'єктом запропонованої розвідки є переклади українською мовою діалектизмів у творі Д.Г. Лоуренса "Коханець Леді Чаттерлей", зроблені С. Павличко та Д. Радієнко.

Предметом є аналіз перекладацьких рішень під час відтворення українською мовою англійських діалектизмів та розгляд прийому компенсації для перекладу певної групи лексичних одиниць.

Питання перекладу територіальних діалектів завжди цікавило багатьох теоретиків перекладу, оскільки ці не літературні різновиди мови складають собою певні труднощі для перекладача. В художній літературі доволі часто поширені випадки, коли у творі використовується територіальний діалект. Варто зазначити, що використання діалекту – не просто забаганка письменника, а – важлива ознака авторського стилю. Перш за все діалект містить у собі багато інформації про персонаж, який ним послуговується, тому перекладачу надзвичайно важливо чітко визначити, як краще відтворити такі особливості мови. Окремі аспекти перекладу діалектизмів розглядалися у працях таких відомих дослідників, як С. Влахов, С. Флорін, А. Федоров, О. Чередищенко та ін. Багато уваги приділяє цьому питанню у своїх розвідках О. Медвідь.

За словами британських лінгвістів С. Херві, А. Хиггинса, Л. Хейвуда, перекладач в першу чергу повинен вирішити, які особливості діалекту можуть бути відтворені мовою перекладу. Очевидно, що чим більше перекладач володіє знаннями про діалекти мови оригіналу, тим багатшим та цікавішим буде його переклад. Також вчені наголошують, що важливо визначити на скільки діалект в мові персонажів важливий

для тексту перекладу. Якщо мова героїв наскрізь пронизана колоритними «словечками», перекладач у більшості випадків просто зобов'язаний відповідно відобразити це у перекладі.

Найчастіше перекладачі у таких ситуаціях використовують прийом компенсації. Компенсацією називається такий спосіб перекладу, під час якого елементи змісту оригіналу, які були втрачені в перекладі, передаються в тексті якимсь іншим чином для компенсації семантичної втрати [1, с. 173]. Іншими словами – це заміна непереданого елемента оригіналу аналогічним або яким-небудь іншим елементом, який компенсує втрату інформації і здатний справити подібне враження на читача. Слід звернути увагу на те, що явище компенсації не має достатнього висвітлення в лінгвістичній літературі, незважаючи на його значення під час перекладу художньої літератури. В перекладацькій практиці використовуються три види компенсації. *Компенсація аналогічним прийомом (повна компенсація)* застосовується в іншому місці перекладу по відношенню до позиції цього прийому в оригіналі і в найбільш повній мірі забезпечує еквівалентність перекладу. *Компенсація іншими прийомами (часткова компенсація)* частіше використовується на місці непереданого прийому оригіналу і поповнює втрати лише частково. *Суцільна компенсація* застосовується тоді, коли автор навмисне приводить абсурдний порядок слів для того, щоб підкреслити пародійність тексту.

Для дослідження компенсації як способу перекладу було обрано роман Девіда Герберта Лоуренса "Коханець леді Чаттерлей" і два його переклади українською мовою, виконаних С. Павличко та Д. Радієнко. Роман написаний англійською літературною мовою, але один із головних героїв, лісник Меллорз, а також його мати дочка розмовляють на діалекті дербі, підтвердження чого є у творі:

"How could they make him an officer when he speaks broad Derbyshire?" [6, с.86].

Hilda look edupat him. "Why do you speak Yorkshire?" she said softly.

"That! That's non Yorkshire, that's Derby" [6, с. 231].

Як він став офіцером, коли говорить з таким тягучим дербіширським акцентом? [с. 122].

Гілда зиркнула на нього.

-Чому ви говорите по-йоркширськи? — запитала вона лагідно.

- Це не по-йоркширськи, це на дербі [с. 173].

Під час перекладу цієї розмови С. Павличко зберегла посилання на географічне місце поширення використаного у творі оригіналу діалекту. Таким чином, читачі перекладу отримують таку ж інформацію про географічну ідентичність діалекту, що й читачі оригінального тексту.

На думку О. Медвідь, адекватним вважається той переклад, під час якого відповідники у цільовій мові побудовані на тих прагматичних компонентах значення, що й одиниці англійського діалектного мовлення [4, с.273-274]. Таким чином, стратегією перекладу діалектизмів є відтворення їх семантичних, емоційно-експресивних та стилістичних рис. Основними характеристиками говірки Меллорза у романі "Коханець леді Чаттерлей" є фонетичні та лексичні особливості.

До характерних фонетичних рис йоркширського діалекту в цілому відносяться такі:

- 1) вимова короткого звука <a> замість <o> у таких словах як long, wrong, strong;
- 2) вимова короткого <i> замість дифтонгу <ai> у словах на кшталт find, blind;
- 3) закінчення – ing, яке вимовляється як -in' (walkin');
- 4) упущення на початку слова звуку <h> ('orrrible);
- 5) "ковтання" звуку "t" (ge' i' e'en замість getiteaten);
- 6) вживання особового займенника Ah (чи Aw) замість I;
- 7) вживання частки 'nut' замість 'not';
- 8) вживання архаїчних форм присвійного займенника 'mi' чи 'ma' замість займенника 'my' [1, с. 252-253].

Найчастіше у романі "Коханець леді Чаттерлей" зустрічаються упущення одного чи декількох звуків, а також усичення і редукції. Аналіз перекладів свідчить, що найчастіше перекладачі використовують повні, не усичені, форми українських відповідників. Це, звісно, робить текст перекладу зрозумілим для читача, але водночас, зменшує стилістичне забарвлення тексту. Наприклад:

Shall us go i' th' ut? [с. 238]

Пішли до хижки? [с. 279].

Зайдем у хатину? [с. 261].

Переклад Д. Радієнко у цьому випадку виглядає більш вдалим, оскільки у ньому вжито діалектне слово хижка. Зазвичай компенсація втрат під час перекладу фонетичних особливостей діалектизмів відбувається на рівні речення. Проте зустрічаються випадки, коли такі особливості відтворюються на рівні фонетичному.

У тексті оригіналу доволі часто зустрічаються замість *everything* та *never* графем *iverething* та *niver*. Завдяки існуванню просторічних слів "всьо", "всьеньке" можна відносно точно передати стилістичне забарвлення слова "iverething", тоді як з "niver" такої можливості немає, і це слово потребує компенсації. *She carted off iverething as was worthtaking from th'ouse* [с.276]. *Вона всеньке повитягла з хати, скільки її рук вистачило?* [с.302]. *Вона виволокла з хати всьо, що варто було брати?* [с.308]. *Tha'l niver force thy sento't* [с. 241].

Не можна ж себе присилувати? [с. 273].

Ти себе ніяк на неї не наставиш [с. 281].

Також буває, що втратив одній частині перекладу компенсуються зовсім в іншій, хоча слова там можуть бути зовсім нейтральні. Звичайно перекладачі використовували й інші способи перекладу діалектизмів у романі "Коханець леді Чаттерлей", які ми будемо досліджувати у наших подальших розвідках.

Таким чином, варто зазначити, що загальна стилістична тональність тексту оригіналу і тексту перекладу співпадають, а мовна характеристика персонажа передана доволі адекватно та коректно. Проаналізувавши твір та його переклади, ми побачили, що найчастіше для досягнення адекватності перекладачі використовували спосіб компенсації для відтворення діалектизмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денежна Е. Відтворення йоркширського діалекту в українських перекладах (на матеріалі роману Д.Г. Лоуренса "Коханець леді Чаттерлей") / Е. Денежна // Наукові записки. Сер.: "Філологічні науки". – Вип. 81 (4). – С. 251-255.
2. Лоуренс Д.Г. Коханець леді Чаттерлей / Пер. С. Павличко – Київ: Основи, 1998. – 461с.
1. Лоуренс Д.Г. Коханець леді Чаттерлей / Пер. Д. Радієнко – Харків: Фоліо, 2005. – 382 с.
2. Медвідь О. Проблема використання діалектизмів і просторіччя в українському художньому перекладі // Другий Міжнародний конгрес українців. Доповіді і повідомлення (Львів, 22-28 серпня 1993 р.). – Львів 1993. – С.272–277.
3. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика /За заг. Ред.. І.К. Білодіда. – К.:Наукова думка, 1973. – 588с.
4. Lawrence D.H. LadyChatterley'sLover. – СПб.: Антологія КАРО, 2005. – 448с.

Криницька О.

Науковий курівник – доц. Чумак Г. В.

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У АВТОРСЬКИХ КАЗКАХ

Література для дітей вже давно стала предметом дослідження багатьох учених та літературознавців. Вони вивчали та оцінювали її на тематико-проблемному, жанрово-стилістичному, дидактичному та інш. Так, О. Папуша оцінює теоретичний дискурс дитячої літератури [7], Т. Качак досліджує гендерний аспект дитячої літератури [4]. Проблема теорії дитячої літератури присвячені книги М. Славової "Попелюшка літератури" [10] та "Чарівне дзеркало дитинства" [9]. А от перекладацький аспект літератури для дітей ще не достатньо висвітлений лінгвістами, тому ці питання є актуальними на даний час.

Метою цієї роботи є висвітлення основних труднощів у процесі перекладу дитячих казок та аналіз перекладу власних назв, які містяться у них.

Об'єктом дослідження є переклади дитячих творів з мови оригіналу на українську мову, особлива увага приділяється способам відтворення власних назв та імен.

Матеріалами дослідження стали відомі дитячі казки, які користуються великою популярністю серед дітей, зокрема "Пітер Пен і Венді" написаний Джеймсом Баррі та перекладений В. Митрофановим у 1987 році та "Мері Поппінс", яку написала Памела Треверс і переклала Є. Горєва (2002 р).

Дитяча література, будучи складовою частиною світової літератури, має свої ознаки, особливості та специфіку. Так, вона повинна відповідати рівневі знань дитини, її психологічному розвитку, вмінню адекватно сприймати навколишній світ, розвивати уяву, виховувати у неї моральні якості. Через малий досвід юним читачам часто не вистачає певних знань, тому твори, які вони читають, чи то на рідній мові, чи то перекладені, повинні бути пристосовані відповідно до їх потреб, інтересів і знань.

Перекладач, по своїй суті, виступає співавтором твору, "переробляючи" його під свій авторський унікальний стиль. Тому на плечі перекладачів покладена велика відповідальність за відповідність вище зазначеним критеріям.

Специфіка художньої дитячої літератури полягає також в тому в тому, що в мові дитячої книжки використовуються елементи багатьох стилів. В наслідок цього у таких творах присутні найрізноманітніші мовні засоби. Серед них синоніми, антоніми, омоніми, фразеологізми, слова з переносним значенням, екзотизми, емоційно-експресивні порівняння, крилаті слова та вирази прислів'я і приказки тощо [4; 5]. Переклад казок викликає і продовжує викликати труднощі у перекладачів у зв'язку з присутністю в тексті вище зазначених мовних засобів.

У творах для дітей, як і в будь-яких інших, також присутня велика кількість власних назв. Їх визначення у свій час пропонували різні науковці. Так, В. Виноградов вважає, що власні назви — це слова, що називають дійсний або вигаданий об'єкт, особу чи місцевість єдину в своєму роді [1, с. 150]. М. Кочерган зазначає, що власні назви, на відміну від загальних, служать для виділення названого ними об'єкта з низки подібних, його індивідуалізації та ідентифікації.

Він класифікує їх за різними ознаками і поділяє на:

- 1) антропоніми – будь-які власні імена людини (особисте ім'я, прізвище, прізвисько, псевдонім, кличка);
- 2) топоніми – назви географічних об'єктів;
- 3) теоніми – назви божеств;
- 4) зооніми – клички тварин;
- 5) астроніми – назви небесних тіл;
- 6) хрононіми – назви відрізків часу;
- 7) хрематоніми – назви об'єктів матеріальної культури;
- 8) ідеоніми – назви об'єктів духовної культури;
- 9) гідроніми – назви водоймищ;
- 10) етноніми – назви народів, етнічних груп та інш [7, с. 186].

Зазвичай, щоб привернути увагу юного читача, автор вдається до створення чудернацьких, вигадкуватих назв людей, тварин, місць. Зрозуміло, для того щоб отримати адекватний переклад, перекладач повинен використовувати певні перекладацькі методи, які допоможуть справитись з цим завданням. Одним з науковців, які займалися вивченням цих методів є І. Корунець [6].